

Mgr. Bozóki Antal*

Nemzeti kisebbségi jogvédelem és jogvédők a Délvidéken

A délvidéki magyar közösség jogvédelmének és jogvédő szervezeteinek áttekintése, a nemzeti kisebbségi érdekérvényesítés útjai, valamint időszerrű problémái

A vajdasági magyarok jog- és érdekvédelme se nem intézményes, se nem szervezett

A nemzeti közösségi jogoknak, mint az általános emberi jogok tartozékának védelmét a nemzetközi jog, számos országban pedig, ahol ilyen kisebbségek élnek, a belső jog is biztosítja.

Ennek a jogvédelemnek legalább három vonatkozása van:

1. a nemzetközi nemzeti kisebbségvédelmi kötelezettségeknek a törvényekbe és az alacsonyabb rendű jogszabályokba való átültetése;
2. a jogszabályok gyakorlati alkalmazása, valamint
3. a jogok gyakorlati megvalósulásának ellenőrzése.

Az *Európai Bizottság (EB)* 2016. évi országjelentése,¹ az Emberi jogok és a kisebbségek védelme c. fejezetben (2.4.) megállapítja, hogy Szerbiában „adottak az emberi és nemzeti kisebbségi jogok tiszteletben tartásának nemzetközi jogi keretei. Általánosságban szemlélve úgyszintén létezik a törvényi keret, amely támogatja és védi a nemzeti kisebbsé-

* Mgr. Bozóki Antal, ügyvéd, publicista, Újvidék

¹ Evropska komisija. Radni dokument Komisije. Republika Srbija. Izveštaj za 2016. godinu. Brisel, 9. novembar 2016. [Európai Bizottság. A Bizottság munkadokumentuma. Szerbia Köztársaság. 2016. évi jelentés. Brüsszel, 2016. november 9.]. Kancelarija za evropske integracije [Európai Integrációs Iroda],

<http://www.seio.gov.rs/src/dokumenta/eu-dokumenta/godisnji-izvestaji-ek>; angol nyelvű szöveg: <http://www.seio.gov.rs/dokumenta/eu-dokumenta.211.html>, vagy [godisnji_izvestaj_16_eng.pdf](http://www.seio.gov.rs/dokumenta/eu-dokumenta.211.html) Az angol nyelvű szöveg 96, a szerb fordítás 108 oldal.

Lásd még az EU-csatlakozás c. írásom.

<http://naplo.org/index.php?p=hir&modul=minaplo&hir=9017>, 2016. december 12.

Lásd még Az EP állásfoglalása Szerbiáról c. írásom. <http://delhir.info/cimlap/friss-hireink/51239-2016-02-13-19-55-34>, 2016. február 13. [20:02] és JOGI-INFO, 2016. február 14.

gi jogokat és kultúrát.” Szükséges azonban – fogalmaz (nagy általánosságban) a jelentés – ezek „következetes megvalósítása az ország egész területén”.²

Ebből a szövegből azt lehet kiérteni, hogy Szerbiában adottak ugyan a nemzeti kisebbségvédelem jogi keretei, viszont gond van azoknak a gyakorlati megvalósításával. Az esetek többségében elmarad a jogszabályok gyakorlati alkalmazásnak vizsgálata, ellenőrzése is. Erre a feladatra nem alakultak ki megfelelő, a hatalomtól független szakmai intézmények és szervezetek, amelyekre elsősorban Vajdaság Autonóm Tartományban lenne szükség, a soknemzetiségű lakosságra való tekintettel. Így valójában nincs is pontos betekintésünk, hogy az általában többé vagy kevésbé jól megfogalmazott törvényekből mi is valósul meg a gyakorlatban. A legnagyobb baj viszont mégis az, hogy – az egypárti monopóliumok miatt – még csak társadalmi vita se nincsen ezekről a kérdésekről.

Ehhez hozzá kell még tennünk, hogy Vajdaságban a kilencvenes évek óta nem folyik intézményes kisebbségkutatás,³ annak ellenére sem, hogy a tartományban szerbek, magyarok, románok, bunyevácok, szlovákok, horvátok, ruszinok és még mintegy 20 különböző nemzeti közösséghez tartozók élnek.⁴

A *Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia (VMTDK)* a 2016. november 17-i kerekasztalának zárónyilatkozatába foglalta, hogy „rendkívül fontosnak tekinti egy Vajdasági Magyar Kisebbségi Kutatóintézet megalapítását”.⁵

A magyar nyelvben – szűkebb értelmezésben – a jogvédelem „a jogsérelem (veszélye) esetére nyújtott bírói, hatósági védelmet”, a jogvédő kifejezés pedig „jogügyekben segítő” jelent.⁶ A jogászok vagy civil szervezetek is segítséget, jogi tanácsokat adhatnak, jogvédelmet

² Uo. Ljudska prava i zaštita manjina [Emberi jogok és a kisebbségek védelme] 21(1).

³ A Tartományi Közigazgatási Intézet [Pokrajinski zavod za javnu upravu], amelynek székhelye Újvidéken volt (a Železnička) [Vasút] u. 6. szám alatt, a nemzeti kisebbségi jogok kutatásával is foglalkozott, de a kilencvenes évek elején felszámolták.

⁴ Autonoma pokrajina Vojvodina [Vajdaság Autonóm Tartomány].

<http://www.vojvodina.gov.rs/sr/>

⁵ [A 15. VMTDK tudományos kerekasztalának zárónyilatkozata](http://szabadmagyarszo.com/2016/11/18/a-15-vmtdk-tudomanyos-kerekasztalanak-zaronyilatkozata/), *Szabad Magyar Szó*, <http://szabadmagyarszo.com/2016/11/18/a-15-vmtdk-tudomanyos-kerekasztalanak-zaronyilatkozata/>, 2016. november 18.

⁶ Magyar értelmező kéziszótár A–K, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000. 628.

nyújthatnak, és jogi eszközökkel segíthetik a sérelmet szenvedetteket a jogaik megvalósításában.

Jogvédelemre tehát akkor van szükség, ha a jogok sérülnek. Ebben az esetben lépnek fel, vagy kellene fellépniük a jogvédőknek, akiknek a tevékenysége nem éppen a legveszélytelenebbek közé tartozik.

A gyakorlatban a nemzeti közösségi jogok érvényesüléséért naponta és szinte minden esetben meg kell küzdeni. A kisebbségi közösségekhez tartozóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy csak annyi joguk lesz, amennyiért megküzdenek, amennyi megszereznek. Küzdelem nélkül, sajnos, kevés remény van az eredményre. Az emberek nagy része nem tudja, mihez van joga, nem ismeri a jogait, ezért nem is él velük, ha pedig sérelem történik, nem tudja megvédeni, az eljárásban képviselni magát. Jogsegély nyújtása pedig nem kis felelősséget jelent/felelősséggel jár.

Jogsérelem esetén a jogvédőknek emlékeztetniük kell a bíróságokat és a közigazgatási szerveket az alkotmány és a törvények által szavatolt nemzeti kisebbségi jogok és szabadságjogok létezésére. Ez bizony hatalmas munka és felelősség a jogászoknak.

Az eljárások során, amikor nem alkalmazták a törvényt, s emiatt sérültek például az anyanyelv használati jogok, vagy amikor a bíró az ügyféllel akarja megfizettetni a fordítás díját, ami a törvény szerint a költségvetést terheli, a jogvédőnek mindig résen kell lennie és idejében reagálnia, figyelmeztetni a bírót, ügyészt, közjegyzőt vagy a közigazgatási hivatalnokot a jogsérelemre.

Vajdaságban alig néhány civil szervezet létezik, amely azzal a céllal jött létre, hogy az emberi és a kisebbségi jogokkal foglalkozzanak, ilyen vagy olyan módon.⁷ Ezek is anyagi gongokkal küzdenek, vagy éppen megszűnőben vannak. Ezek a következők:

1. Az újvidéki székhelyű *Árgus – Vajdasági Magyar Kisebbségjogi Civil Egyesület*⁸ 2001. június 15-én alakult azzal a céllal, hogy figyelemmel kísérje az emberi és a nemzeti kisebbségi jogok megvalósulását Vajdaságban. Anyagi eszközök és támogatás hiányában az egyesület megszűnése éppen most van folyamatban.

⁷ Arról hogy a vajdasági magyar pártok és a Magyar Nemzeti Tanács hogyan vesznek részt a jogvédelmünkben, és hogyan néz ez ki, mit eredményezett a gyakorlatban, bővebben írtam *A délvidéki/vajdasági magyarok helyzete és jogai, (Árnyék)jelentés 2017. c. könyvben. Árgus, Újvidék, 2017, 256.*

⁸ <https://www.facebook.com/pages/%C3%81rgus-Vajdas%C3%A1gi-Magyar-Kisebbs%C3%A9gjogi-Egyes%C3%BClet/217761998234237?fref=ts>

2. Az *Emberi Jogi Központot (EJK)*⁹ egy fiatalokból álló csoport hozta létre 2006 januárjában Szenttamáson.

Munkája elismeréseként az Emberi Jogi Központot 2009. június 20-án az Európai Parlament Európai Polgár díjban részesítette.¹⁰

A Központ honlapján a legutóbbi bejegyzés a 2016. szeptember 29-i dátumot viseli, amikor állást foglalt az illegális bevándorlásról.¹¹ Tevékenységéről az utóbbi időben egyre ritkábban hallani.

3. A 2014 eleje óta létező temerini *Kisebbségi Fórum (KIFO)* célkitűzése, hogy „civil szervezeti módszerekkel, a Nemzeti Együttműködés Rendszerének (NER) kereteiben, a Kárpát-medencében minél több magyar minél tovább megmaradjon magyarnak”.

A KIFO tevékenysége többnyire a Hírlevelének – szinte napi rendszerességgel történő – internetes terjesztésében merül ki.¹² A levél azonban leginkább – a hivatalos magyar politikát tükröző – magyarországi híreket, elemzéseket, valamint írásokat tartalmaz, és csak időnként vajdasági vonatkozásúakat.

4. A *Vajdasági Magyar Jogászegylet (VMJE)* alakuló közgyűlését 2016. március 29-én tartották meg,¹³ az eseményen csak a tizenkét alapító volt jelen.

Az Alapító Okirat szerint „az Egylet a jogtudomány és a jogászság hagyományának Vajdaság AT területén történő megtartása és előmozdítása, különös tekintettel a magyar nemzeti kisebbség jogállására”.¹⁴

A céljai között szerepel még az „ajánlások megfogalmazása jogszabályok módosításának kezdeményezésére és jogszabályok véleményezése; a Szerb Köztársaság jogszabályainak tanulmányozása, különös tekintettel a kisebbségi jogokra és a kisebbségi jogokkal kapcsolatos jogszabályok összehasonlító elemzése”.¹⁵ Ezek között azonban nem található az Egyletnek a magyar közösség jogaiért való kiállása.

⁹ <http://www.humanrightscenter.net/>

¹⁰ <http://www.humanrightscenter.net/hu/szervezet-bemutakozo>

¹¹ <http://www.humanrightscenter.net/hu/dokumentumok/473-az-emberi-jogi-koezpont-allasfoglalasa-az-illegalis-bevandorlással-kapcsolatban>

¹² 2016-ban 340 Hírlevél volt.

¹³ <http://www.vmje.rs/aboutlist.php?vest=2> Lásd még: Megalakult a Vajdasági Magyar Jogászegylet. Magyar Szó, 2016. november 18. 1. és 4.

¹⁴ Alapító Okirat. <http://www.vmje.rs/aboutlist.php?vest=2>

¹⁵ Uo.

Az Egylet elnöke és a vezetőségi tagok a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) tisztségviselői a hatalomban, vagy e párthoz kötődnek. Ez (is) erőteljesen megkérdőjelezi a szervezet civil irányultságát és képességét, hogy a magyar közösség jogaiért/érdekeiért fellépjen.¹⁶

Az Egylet ugyanis, a honlapján, a Magyarkanizsán (2017. február 25-én) szervezett jogászbál óta, más tevékenységről nem számol be.

További csalódást jelent, hogy a december 1-jére és 2-ára „Jog a mindennapjainkban” címmel bejelentett VMJE konferencia napirendjére sem került a vajdasági magyarság helyzetével kapcsolatos egyetlen vitás kérdés, vagy törvény megvitatása sem.¹⁷

¹⁶ Bővebben lásd az Állami és pártegylet? c. írásom. <http://delhir.info/cimlap/friss-hireink/59987-kisebsegjogi-temak-allami-es-partegylet>, 2016. december 4. [18:02] és <http://naplo.org/index.php?p=hir&modul=minaplo&hir=8978>, 2016. december 6.

¹⁷ A VMJE konferencia hirdetése. Magyar Szó, 2017. november 9. 10.

**A VAJDASÁGI MAGYAR JOGÁSZ EGYLET (VMJE)
AZ EURÓPA KOLLÉGIUMMAL KARÖLTVE
2017. DECEMBER 1-JÉN ÉS 2-ÁN
(PÉNTEKEN ÉS SZOMBATON)
KONFERENCIÁT SZERVEZ ÚJVIDÉKEN,
JOG A MINDENNAPJAINKBAN CÍMMEL.**

A konferencia első napjának az Európa Kollégium díszterme ad otthont, még a második napon a Tartományi Képviselőház nagytermében tanácskozunk.

A kétnapos tanácskozást **Snejder-Sára Ildikó**, az Európa Kollégium igazgató asszonya és **Nyilas Mihály**, a Vajdasági Magyar Jogász Egylet elnöke nyitja meg.

A megnyitó után **dr. Letsch Endre**, **Molnár Ferenc** és **dr. Dudás Attila** bemutatja a Jogász ABC-t, majd **dr. Szalma József** nyugalmazott egyetemi tanár osztja meg velünk tapasztalatait, Joghallgatók az iskolapadban címmel. Ezt követően **Dávid Hargita** és **dr. Klenanc Miklós** ügyvédek előadását hallgathatjuk meg, mely a vajdasági és a magyarországi ügyvédség sajátosságait mutatja be.

A konferencia szombati napján elsőként **Pásztor István**, a VAT Képviselőházának elnöke osztja meg velünk gondolatait, majd rövid ismertetőt tart a képviselőház munkájáról. Ezután a közjegyzői szerepkörrel ismerkedhetünk meg a magyarországi **dr. Molnár Tamás** közjegyzőhelyettes jövőtárból, míg a szerbiai gyakorlatot **mgr. Míavecz Béla** közjegyző ismerteti.

Az ebéd utáni panelbeszélgetést **Orosz János**, a magyar–szerb, szerb–magyar jogi és közigazgatási szótár összeállítója és szerkesztője kezdi, aki a szótár jelentőségéről szól, majd az Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda két munkatársa, **Csányi-Siffel Enikő** és **Novakov Růzsa Annamária** a szakfordítás lényeges elemeire mutat rá, **Újvári András** pedig a gyakorlati szempontokat mutatja be. Ezt követően előadóként mutatkozik be **Bajity Boris**, aki a hivatalos nyelvhasználattal megbízott felügyelői munkakörben szerzett tapasztalatait osztja meg a jelenlévőkkel, majd a tanácskozás záró részében **dr. Kántor Zoltán**, az NPKI igazgatója a magyar nyelvhasználat megvalósulását elemzi a Kárpát-medencében.

A konferencia résztvevőinek, igény szerint, térítésmentesen szállásról gondoskodik **Újvidéken, a Putnik Szállóban**, mely a város központjában található (**Ilije Ognjanovića 24., Újvidék**).

A szállásigényt a konferenciára való jelentkezési lapon szükséges megjelölni.

Kérjük azokat, akik részt szeretnének venni a konferenciánkon, hogy jelentkezésüket legkésőbb november 27-éig tegyék meg a Vajdasági Magyar Jogász Egylet honlapján (**www.vmje.rs**).

Konferenciánkra szeretettel várjuk a Vajdasági Magyar Jogász Egylet tagjait, az Európa Kollégium lakóit, valamint mindazokat a vajdasági magyar jogászokat és joghallgatókat is, akik érdeklődést tanúsítanak egyeletünk munkája és a tanácskozás témái iránt.

Magyar Szó, 2017. november 9. 10.

Mindebből azt a következtetést lehet levonni, hogy a vajdasági magyar civil szervezetek tevékenysége a nemzeti kisebbségi jogok érvényesítésért folytatott küzdelemben sajnos nem számottevő. Jól illusztrálja ezt az állítást az a tény is, hogy a *Vajdasági Magyar Diákszövetség-*

get (*VaMaDisz*) az újvidéki Felső Bíróság előtti, a Jogtudományi Kar elleni perben, amely azért indult, mert „a Kar nem szervezi meg a hallgatóknak a magyar nyelvű felvételit”,¹⁸ nem magyar ügyvédi iroda képviseli. Vagy már erre sem vagyunk képesek?

Nem vagyunk azonban teljesen magunkra hagyva:

A budapesti *Kisebbségi Jogvédő Intézet (KJI)* céljai közt elsőként szerepel „az Európai Unió jogrendje által kínált lehetőségek tudományos eszközökkel való támogatása a kisebbségvédelem területén”.¹⁹ Képzéseket is tart „a külhoni magyar jogászoknak, ügyvédeknek, valamint szakmailag és anyagilag is támogatja az elcsatolt területeken működő ügyvédeket, akik a magyarságot ért sérelmeket bírósági eljárásban képviselik”.²⁰

A KJI és a szabadkai *Concordia Minoritatis Hungaricae (CMH)* polgári egyesület képviselője 2016. június 15-én „megállapodást kötött, vállalják a Vajdaság területén a magyarságot érintő kisebbségi vonatkozású jogsérelmek alakulásának figyelemmel kísérését, ezekről egymást tájékoztatják, dokumentálják az ügyeket, valamint elérhetőségeik megjelennek egymás honlapján, ezzel szolgálva a hatékony együttműködést”.²¹ Ugyancsak kilátásba helyezték, hogy a KJI három temerini ügyvéddel szerződést köt.²²

A megállapodások szépséghibája azonban, hogy az „Intézet csak azokban az ügyekben tud eljárni, amelyekben hozzájuk fordulnak”.²³ Ez az jelenti, hogy a jogsérelmek megelőzésével, de a jogérvényesítés kezdeményezésével sem foglalkozik intézményesen senki. Jól illusztrálja ezt például, hogy nem vagyunk képesek megszervezni még egy tanácskozást sem a két legfontosabb törvényről, a nemzeti kisebbségek jogai-

¹⁸ Csábi Viktória. A VaMaDisz másodszer is fellebbez. Családi Kör, 2017. október 26. 11.

¹⁹ Uo.

²⁰ Magyar jogásznak lenni Vajdaságban. Magyar Szó.

<http://www.magjarszo.rs/hu/3291/kozelet/160449/Magyar-jog%C3%A1sznak-lenni-Vajdas%C3%A1gban.htm>, 2017. február 11. [17:02] és dió: Magyar jogásznak lenni Vajdaságban. Magyar Szó, 2017. február 13. 4.

²¹ KJI-látogatás Vajdaságban. <http://www.kji.hu/news-posts/kji-latogatas-a-vajdasagban/> Hasznos lenne viszont, ha a CMH a nyilvánosság elé tárná vagy legalább az érdeklődők rendelkezésére bocsátaná az általa észlelt jogsérelmekről készült dokumentációt.

²² Uo.

²³ Dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes írásos válasza Sneider Tamás országgyűlési képviselő kérdésére. PARLF-TNM/44/2 (2017)

nak és szabadságainak védelméről és a nemzeti tanácsokról szóló törvényről.

A vajdasági magyarság jogvédelme szempontjából rendkívül fontos az is, hogy *Morvai Krisztina* független európai parlamenti képviselő és *Tőkés László* EP-képviselő, valamint *Gaudi Nagy Tamás*, a magyar *Nemzeti Jogvédő Szolgálat (NJSZ)* ügyvezetője folyamatos érdeklődést mutatnak, szakmai, erkölcsi és politikai támogatást nyújtanak a délvidéki/vajdasági magyar szervezeteknek. Nem egy alkalommal a délvidéki/vajdasági magyarokat (is) ért jogsérelmeket az Európai Parlamentben és az Európa Tanácsban is szóvá tették.

Az elmondottakból arra lehet következtetni, hogy a vajdasági magyarok jog- és érdekvédelme se nem intézményes, se nem szervezett. Ez pedig nagy baj, mivel mindannyian kárt szenvedünk ez miatt.

A legújabb példa is ezt az állítást igazolja: Az osztrák tulajdonú, törökbecsei székhelyű *Brantner* szemétszállítási cég magyarkanizsai ágazata az ügyfelet, aki magyar nyelvű levéllel merészelt a céghez fordulni, szerb nyelven írt 2017. október 24-ei válaszában „emlékeztette, hogy a Szerb Köztársaságban a hivatalos nyelv a szerb és ez a nyelv van hivatalos használatban, amikor hivatalos intézményekhez fordulunk”.²⁴

Ugyancsak közölte, hogy az ügyfél levelére csak akkor fog válaszolni, ha ezt a levelet „az állam hivatalos nyelvén megírja, hogy azt megértsek”.²⁵

Egyébként Törökbecse²⁶ és Magyarkanizsa²⁷ község területén egyformán „egyenrangú hivatalos használatban van a szerb és a magyar nyelv és írásmód”.

Nem kellene ilyenkor pld. a Magyar Nemzeti Tanács Nyelvhasználati Bizottságának, vagy a szerződése ügyvédeknek intézkedni?

Ezen a helyzeten mielőbb javítani kell. Ennek érdekében két irányban lehetne tevékenykedni:

Először: Időszerű egy értekezlet összehívása az érintett civil szervezetek képviselőivel, ügyvédekkel és más érdekelttel a jogvéde-

²⁴ *Brantner*: Szerbiában a szerb a hivatalos nyelv, attól még maga beszélhet magyarul, csak nem velünk. <http://delhir.info/2017/11/08/brantner-szerbiaban-szerb-hivatalos-nyelv-attol-meg-maga-beszelhet-magyarul-csak-nem-velunk/>, 2017. november 8.

²⁵ Uo.

²⁶ Statut opštine Novi Bečej [Törökbecse község Alapszabálya]. 2008. július 24. Lásd a község Alapszabályának 5. szakaszát.

²⁷ Statut opštine Novi Bečej [Törökbecse község Alapszabálya]. 2008. július 24. Lásd a község Alapszabályának 13. szakaszát.

lem hatékony megszervezéséről, intézményesítéséről és eredményesebbé tételéről. Ehhez egy olyan civil szervezet létrehozása vagy valamelyik meglévő oly módon való felerősítése is szükséges, amely helyi és nemzetközi szinten (nemzetközi fórumok és szervezetek előtt) is megfogalmazná, kifejezné és képviselné a vajdasági magyar közösség érdekeit.

Másodszor: A vajdasági magyar civil szervezetek nem kielégítő tevékenysége a kisebbségi jogvédelem területén és az intézményes és folyamatos tudományos kisebbségkutatás, valamint az alapos monitoring (állapotfelmérés) hiánya miatt szükség lenne egy, a – Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia (VMTDK) által javasolt – Vajdasági Magyar Kisebbségi Kutatóintézet létrehozására. Mivel erre belátható időn belül bizonyára nem kerül sor (a jelenlegi hatalomnak nem érdeke, hogy létrehozza) szükséges, hogy a VMTT kialakítson egy alosztályt/szervezeti egységet, amely tudományos módszerekkel és folyamatosan figyelemmel kísérné a nemzeti kisebbségek jogai megvalósulását és helyzetének alakulását is. Ez az egyedüli lehetőség arra, hogy tárgyilagos képet kapjunk arról, hol is tartunk ma a jogvédelem terén. Eddig azonban a VMTT vezetése sem mutatott készséget az ilyen irányú aktivitásra.